

"בעל מכולת, מחבל וראש ארגון פשע נכנסים למעלית..." – רס"ן בר-שינדלר ועו"ד יפה

לוחמה כלכלית במימון טרור וההזדמנויות הבין-ארגוניות והרב-זירתיות למימושה

רס"ן אור בר-שינדלר – מנהלת כתב העת "בין הקטבים" ומחלקת הדיגיטל של מרכז דדו. מילאה מספר תפקידים באמ"ן, ביניהם בתחום הלוחמה הכלכלית בפיקוד מרכז. בוגרת תואר ראשון ושני בהיסטוריה מאוניברסיטת תל אביב; עו"ד משה יפה, בוגר תואר שני במשפטים באוניברסיטת קולומביה, משמש כקצין מילואים ביועץ המשפטי ביהודה ושומרון ובמודיעין פיקוד מרכז. כמו כן, מרצה למשפט חוקתי במרכז האקדמי שערי מדע ומשפט ועוסק בעריכת דין, בדגש על ייצוג בבית המשפט העליון בתחום המשפט הציבורי.

המאמר פורסם לראשונה במאי 2022.

תקציר המערכת

הלוחמה הכלכלית מהווה הזדמנות עבור המגזר הביטחוני כולו במאבקו בטרור, אלא שהיא גם מחייבת שינוי תפיסתי מן היסוד. בשונה מהאויב הצבאי או המדיני, מימון הטרור מאופיין כרשת רב-ארגונית הפרוסה בעולם הגלובלי, וההתמודדות מולו מחייבת השתנות ארגונית בהתאמה גם בצד הכחול, הצבאי והמדיני יחד. כותבי המאמר מבקשים להבנות ולאפיין את הלוחמה הכלכלית בטרור דרך בחינה רחבה של הכלים שברשותה, באמצעות ארבעה משרדי ממשלה שונים – משרד הביטחון, המשפטים, האוצר והמשרד לביטחון פנים. בכל משרד נעשה שימוש עיקרי בכלי ספציפי – הפיננסי-רגולטורי, המשפטי או המבצעי-צבאי, אלא שהמפתח, לטענת הכותבים, נמצא בשילוב של כל אלו יחד, הסרת חסמים, תפיסה ופעולה חוצת דיסציפלינות וזירות גיאוגרפיות.

לוחמה כלכלית - מבוא

ניכר שאת שורשיהן של כל הלוחמות החדשות, כביכול, נוכל למצוא בהיסטוריה האנושית, בצורה כזו או אחרת. הלוחמה הכלכלית קיבלה את צורתה המודרנית עם עליית הקפיטליזם, וכבר במאה ה-18, כשביקשו תושבי בריטניה הגדולה להביע את מחאתם על כלכלת העבדים במטעים שמעבר לים, הם בחרו לשתות את תה הצהריים שלהם ללא הסוכר, שהגיע מהמטעים. באופן הזה התרחשו שתי פריצות דרך מרתקות בהיסטוריה האנושית – ראשית, לראשונה בעולם הפטריארכלי, השתתפו הנשים והילדים במחאה הפוליטית הרחבה, וההשפעה על גורלם התרחבה מתחום הגבר-הלבן-חבר-הפרלמנט; שנית, באמצעים אלו הופעל לחץ על בעלי המטעים, שהרכיבו את הפרלמנט הבריטי ועסקו בסחר העבדים הטראנס-אטלנטי. לבסוף, ובסיוע אמצעי לחץ נוספים, הוכרז ביטול סחר העבדים הטראנס-אטלנטי בבריטניה ב-1786 (Drescher, 1987). הקורא הסביר ישאל מה לסיפור של ביטול סחר העבדים בבריטניה וללוחמה הכלכלית בטרור בישראל 2022? רוחב היריעה של לוחמה כלכלית באשר היא, בבחינת המשתתפים בה בצד הכחול והאדום כאחד, התחומים אליהם היא חודרת, הזדמנויות ההשפעה והגיוון הרב בביצועה – הם נקודת המוצא של מאמרנו. כיום, לוחמה כלכלית (Economic Warfare), בהגדרתה הפשוטה המצויה ברשת, היא שימוש, או איום בשימוש, באמצעים כלכליים נגד מדינה, כדי להחליש את כלכלתה, ובכך לצמצם את כוחה הפוליטי והצבאי. אמצעים נפוצים בסוג זה של לוחמה הם האמברגו, סנקציות, מדיניות אפליה במכסים, הקפאת נכסי הון, השעיית סיוע, איסור השקעות והפקעה¹; אלא שכל אלו עד כה מתארים מערכת יחסים בין מדינות, תחת גבולות כללי השיח ומערכות היחסים הבינלאומיות המאפיינות את העולם המודרני. דוגמה חיה ובוועטת של התנהלות מסוג זה אנחנו רואים היום כלפי רוסיה, על רקע מלחמתה באוקראינה, ודרכה אנחנו גם עדים להשפעות של סנקציות בינלאומיות על משק שעשה הכנה מבעוד מועד, גם אם רק חלקית.

¹ [economic warfare | international law | Britannica](https://www.britannica.com/topic/economic-warfare)

לצד ההגדרה הזו, ובסיוע דוגמאות מן השטח, נבקש להעמיד הגדרה מורכבת יותר, ולטעון כי כיום, בכל מדינה מודרנית, נמצא סוגים שונים של לוחמה כלכלית באויבים שונים – רשויות האוצר ילחמו כלכלית בהלבנת ההון, רשויות אכיפת החוק ילחמו כלכלית בפשע המאורגן (דוגמת ניו יורק בשנות ה-80) והעולם הביטחוני יעסוק בלוחמה כלכלית אל מול כל מי שמאיים על קיומה של המדינה כיישות – מדינה אחרת או ארגון טרור. לאלו נצרף חרמות והחלטות עסקיות הנובעות מהחלטות ערכיות ברובן, שוב, דוגמת רוסיה והעולם המערבי בימינו, וקיבלנו **מארג של מהלכים כלכליים-משפטיים שנועדו "לחנוק" את האויב בדרכים שאינן נתפסות כצבאיות-מלחמתיות גרידא**. עם השתנות האויב הביטחוני, הלוחמה הכלכלית קיבלה צורות נוספות, חדשות. גם עין לא חדה תבחין בפער שבהגדרת הלוחמה הכלכלית, כפי שהוצגה לעיל, כשמדובר בארגוני טרור, שכן אין זוהי ישות מדינתית, המחזיקה תעשייה ובנקים, וארגוני הטרור מתנהלים באופן פחות מחייב בגבולות המסגרת הפיננסית הרגולטורית העולמית. **במקרה הזה, הלוחמה הכלכלית בארגוני, או צבאות, הטרור נתקלת בקשיים חדשים, ממש בדומה ללוחמה הקינטית בהם, והיא מורכבת מחיבור בין הלוחמה הכלכלית בארגוני הפשע, הלבנות ההון וכן – המהלכים הביטחוניים הקלאסיים יותר. בבסיסו של אופיו הרשתי, הייחודי, של האתגר הכלכלי במלחמה בצבאות הטרור, טמונה נקודת חולשה משמעותית עבור צה"ל, כארגון היררכי התופס את האויב באופן סימטרי ומקביל. במאמרנו, אנחנו מבקשים להציף את הפער בהתארגנויות הנוכחיות בצד הכחול למול האתגר, ולהציע עקרונות תפיסתיים אחרים, כמעט ייחודיים לאתגר, עבור צה"ל וגופי המדינה כאחד.**

לוחמה כלכלית בטרור – מורכבות חדשה והזדמנויות

לאחרונה נחשפו מסמכים שנאספו ברחבי יהודה ושומרון, ובפרט מהמקאטעה שברמאללה, במהלך מבצע "חומת מגן" ב-2002, המוכיחים את הקשר של הרשות והפתי"ח במימון ותמיכה כלכלית בביצוע פיגועים (לוי, 2022). ברמה העולמית, כבר ב-1999 אומצה באו"ם, בהחלטה 54/109, האמנה הבינלאומית לדיכוי מימון טרור, שמטרתה קידום שיתוף פעולה לשם לחימה במימון הטרור, תוך הענשה בפלילים את האחראיים לכך. האמנה מהווה מסגרת לפיקוח, שטור ושיתוף בין מערכות המשפט בעולם, על מנת לפתח את היכולת להעניש על מקרים של מימון טרור, והיא נכנסה לתוקף ב-2002. באיסוף המסמכים מהמקאטעה, ואופיין המגוון של פעולות שבוצעו כבר במהלך "חומת מגן" בנושא המימון, אנחנו עדים לעלייתה של "הלוחמה הכלכלית" כבר לפני 20 שנים אל מול ארגוני הטרור שפעלו בישראל וכנגד ישראלים. במבט גלובלי יותר, אירועי 11 בספטמבר 2001 בארה"ב עוררו את העולם כולו, וארה"ב בראשו, לפעול ביד חזקה במלחמה בטרור, ומתוך כך – ברשתות המימון שלו (אורבך, 2003).

מהלך גניאולוגי שמבקש לתאר את הלוחמה הכלכלית בטרור, לא יצא, בהכרח, מהלוחמה הכלכלית המדינתית, כמו, אולי, בזו שבוצעה בארגוני הפשע המאורגן בניו-יורק של שנות ה-80. הטרור והפשעה המאורגנת הן רשתות חתרניות, ומיגור תופעת ארגוני הפשע החל, גם אז בשנות ה-80, דווקא דרך חקיקה בדבר הלבנת הון.

לאור אלו, נבקש להדגיש את חשיבותה ועוצמתה של פעולה בין-ארגונית של העוסקים בלוחמה הכלכלית, כאשר צה"ל הינו גוף אחד בלבד מאותם ארגונים, ולא בהכרח המרכזי שבהם. טענתנו המרכזית היא שבשל אופיו הרשתי וחוצה-גיאוגרפית ומקצועית של האתגר, ישנם שני תנאים בסיסיים להצלחת המערכה הכלכלית הישראלית בטרור – בין-ארגונית ורב-זירתיות. עבור צה"ל, האתגר טמון במאפייניו ונטייתו בהתארגנויות גזרתיות, מה שמהווה נקודת חולשה של ממש בעשייה. לעומת זאת, ברמה הבין-ארגונית, בגזרת יו"ש מתבצעים בעשורים האחרונים תהליכים מרחיקי לכת של שיתופי פעולה בין צה"ל לגופים משפטיים ופיננסיים בחסות המדינה, מהם יכולים ללמוד כלל הגופים והזרועות בכלל זירות העניין, אלו הצבאיים, הפיננסיים והמשפטיים כאחד, ומתוך כך – להעצים את האפקטיביות של המערכה הכלכלית הישראלית בטרור פי כמה.

נדגיש כי מפאת קוצר היריעה, נבקש לדלג מעל שאלת התשתית, שאולי מרחפת – עד כמה פגיעה כלכלית מסייעת במיגור טרור כתופעה; נדלג ישירות לשאלת המימוש והיכולת לקיים מערכה אפקטיבית.

א. מודיעין, שטח ומשפט – שלבים ואלמנטים בין-ארגוניים במהלך המבצעי-כלכלי

במשך שני עשורים, צה"ל פועל במרחבי המלחמה בטרור ומחרים כסף שהופלל והוכח שיש לו קשר במימון טרור על גווניו השונים. כך למשל, כספים שנועדו לרכישת אמל"ח, למימון משפחת המחבל שבכלא, לתמיכה כלכלית במוסדות ל"הכשרת הלבבות" וכן הלאה. לאורך השנים השתכללו

היעדים, וכבר בחורף 2004 אנחנו עדים לפשיטות צה"ל על בנקים ברמאללה, המהווים חלק פעיל ומודע ברשת העברת הכספים ליו"ש, לארגונים והפעילים השונים (גרינברג, יששכרוף והראל, 2006). הקושי הראייתי-משפטי מול יעדים אלו, חלפנים במקרה הזה, הביא ב-2004 לאכזבה מבצעית, כאשר מדינת ישראל נאלצה לדון באפשרות להחזיר את 38 מיליון השקלים שהוחרמו. אלא ש-2006, ובמיוחד בימים אלה, ניכרת התפתחות משמעותית בתחום, אשר משקפת את המעבר מ"העצים", מוטבי הכספים של חמאס, למשל, או אולי - הפרט שבקצה השרשרת, אל "היער" – הרשת הפיננסית הרחבה, החורגת גבולות גיאוגרפיים של יו"ש ועזה ומחייבת פעולה במעגלים אזוריים ובינלאומיים.

לכל התפתחות מבצעית הניבטת מבין דפי החדשות, משמעויות במספר אלמנטים – המודיעיני, המבצעי והמשפטי. מחד, אלו משקפים את סוגי הארגונים שידם במערכה הכלכלית, אך מאידך, רלוונטיים לכל ארגון שעוסק בתחום באופן פרטני – בין המחקר וההוכחה, לפעולת ההחרמה או מניעה ועד לערכאה המשפטית המאשרת. המשמעויות בכל תחום שונות במעט זו מזו בזירות השונות, אך העקרונות בהחלט מאפשרים למידה הדדית חשובה מניסיון שנצבר בכל סוג של החרמה או מניעה כלכלית. **מטרת הפרק היא להציג את המורכבות המטריציאית שבקיומה של מערכה כלכלית כנגד מימון טרור.** נבקש להדגיש את המהלכים הזהים בין כלל הארגונים העוסקים בה, לצד המומחיות המובהקת של כל אחד מהם, ומכאן לשקף את פוטנציאל הלמידה וקפיצת המדרגה האפשריים בתחום. נתייחס למספר מקרי מבחן ותקדימים שנוצרו לאורך השנים, ופעמים רבות המקרה של יו"ש יהווה מקרה בוחן מרכזי יותר, פשוט בשל הניסיון שנצבר במחוזות אלו והיותו מקרה בוחן, לתפיסתנו, עבור המערכה הכלכלית והאופן שנוכח לקיימה באופן בין-ארגוני; על אף הייחודיות שבגזרת יו"ש, נמשיך ונדגיש את הפוטנציאל ורלוונטיות הלמידה בין גזרות העניין השונות ובהמשך – את הצורך בהרחבה לרב-זירותיות.

ראשית, **מבחינה מודיעינית.** הפללה מודיעינית איכותית היא תנאי להצלחה, בדומה לכל יעד ומערכה שנגדיר לעצמנו. מבחינה זו, המודיעין נדרש לתת מענה במישור האסטרטגי, האופרטיבי והטקטי: הטקטי יספק תמיכה לפעולה עצמה (איפה הכסף בפועל?) וכפי שנראה בהמשך – לשאלות אלו יהיה בהמשך משקל מכריע באופן הביצוע המבצעי ובערכאה המשפטית; האופרטיבי יתייחס לתשתית, דרכי העברת הכסף והסיפור שיוכיח שהכסף שנתפס בפועל אמור היה לשרת טרור. במקרה הזה ידרשו גורמי המודיעין לדיסציפלינות מעולם המשפט והכלכלה, ובמקרים רבים מחקרים יתחיל ויזלוג מבחינה גיאוגרפית; ולבסוף האסטרטגי – שיתייחס לארגון הטרור בכללותו, תפקידו ומקומו של הכסף המדובר בו. שלב זה מהותי בשלבי הערכאות המשפטיות ומה שנראה בעיני גופים ביטחוניים (פנים או חוץ) לעיתים כזניח, יכול להשפיע על המהלך כולו בסופה של השרשרת. כך או כך, שלושת הרמות המודיעיניות מחייבות שיתופי פעולה בין-ארגוניים שונים והסתכלות גיאוגרפית אחרת לגמרי.

ככל שהמחקר המודיעיני מעמיק בלמידת הרשת הפיננסית המאפשרת טרור, כך הוא הופך לרב-זירתי ובין-ארגוני יותר. היכולת להפיל משרד חלפנות ביו"ש, למשל, נמצאת פעמים רבות בשותפויות לפעילות בעזה, בלבנון או בירדן. וגם ההיפך – היכולת לפגוע מבצעית בתשתית הכלכלית של חמאס-עזה, נמצאת דווקא ביו"ש, מתוך הבנה שרשות המטבע הפלסטיני נמצאת בה ופועלת מסמכות הרשות הפלסטינית, או בכלל בתורכיה, למול בעלי העסקים ובכירי חמאס רבים הפועלים ממנה ודרך התשתיות הפיננסיות שלה. זאת עוד מבלי לסבך את התמונה במעגל נוסף, ולהוסיף את ישראל עצמה כגורם בשרשרת – מעברי הגבול המנוהלים ע"י רשות המיסים, הבנקים וכן הלאה. **מבחינה זו, מבנה צה"ל אל מול פיקודים מרחביים נפרדים, ובתוך כך השמירה על המידור הזירתי, מקשה על העיסוק ברשת הפיננסית העולמית המאפשרת מימון טרור, בין אם זה מגיע ממשמרות המהפכה (איראן), חיזבאללה (לבנון) או חמאס (עזה) – בעיני הכסף, הגיאוגרפיה היא רק מסגרת אחת מיני רבות, ואינה מהווה חסם של ממש.** אם כן, כיצד צה"ל יכול להתנהל מול "אויב" מבוזר ומרושת כזה?

סוגייה זו בולטת עוד יותר, בחלוקת העבודה בין אגף המודיעין בצה"ל לארגוני המודיעין במשרד הביטחון – שב"כ ומוסד, וקל וחומר בגופים אחרים של המדינה, כגון הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, הפועלת תחת משרד המשפטים ומהווה את הרשות הלאומית למודיעין פיננסי, המטה הלאומי ללוחמה כלכלית בטרור (להלן יקרא המט"ל), הפועל תחת משרד הביטחון, וכמובן – רשות המיסים, הפועלת תחת משרד האוצר ומהווה גורם מודיעיני בפני עצמה. כל אלו רלוונטיים, בשלב זה, לתהליך איסוף המודיעין ועיבודו לכדי הפללה עבור כלל הדרגים, תלוי יעד, ומציפים באופן בולט יותר, לצד הצורך ברב-זירותיות, גם את הצורך בבין-ארגוניות ואינטרדיסציפלינריות אצל

הקמ"ן הכלכלי. הקמ"ן הסביר בכלל הגופים שהוזכרו, בין אם אלו מדינתיים או צבאיים, בהגיעו לחומר הגולמי או אפילו כבר בדרישות האיסוף, נדרש להבין במסמכים ומונחים פיננסיים, עולמות היבוא והסחר וכן – בפוטנציאל הראייתי ובאופרציות האפשריות בעיני מערכת המשפט.

שנית, השפעת ההתפתחויות במאפייני הלוחמה הכלכלית מגיעות, כמובן, גם לתחום המבצעי, בשלב הביצוע. גם במקרה הזה, ההשפעה באה לידי ביטוי ברמות האופרטיביות השונות ובארגונים השונים – ביו"ש, יהא זה צה"ל, ובמסגרתו הדרג הטקטי-מערכתי, שמתמודד עם ביצוע מסוג זה של לוחמה (אוגדת איו"ש). לעומתו, בגזרות כמו לבנון ואיראן, ואפילו עזה לעיתים, יהא זה דרג מערכתי-אסטרטגי, לעיתים בכלל אזרחי ואף מדיני, שידרש לביצוע. בדרג הטקטי-מערכתי, השתנו והשתכללו לאורך השנים הפעולות אליהן נשלח הכוח, וככל שהצורך והמודיעין התבססו – כך הצורך לחבר את הכח למשימה גבר. לדוגמא ביו"ש, פעמים רבות מגיע הכח לבית של מבוקש השוהה בעצמו בכלא הישראלי, אלא שמשפחתו קיבלה "קצבת עידוד" מחמאס על בסיס פעולותיו בטרור הפלסטיני. בבית ניכר עוני וקושי והכח נדרש לבצע חיפוש באישון לילה. בתוך אלו – האתגר המבצעי והחיבור למשימה מהווים מכשול בפני עצמו. אתגר אחר הוא כשכח מגיע לחנות ירקות, למשל, או לעסק חלפנות – המהלך המבצעי יהיה שונה וידרוש עירוב כוחות שונים (הנדסה, משטרה וכן הלאה), אשר יצטרכו הבנה עמוקה של המשימה, מעבר לחיבור הפשטני. במקרים כאלו, פעמים רבות בעלי העסק טוענים מול הכח בשטח שהכסף והרכוש שהוחרם נרכשו בעמל לגיטימי, וכאן באים לידי ביטוי מושגים משפטיים שהכח לא מודע להם, דוגמת "הלכת העירוב", בה נעסוק בהמשך. ומה לגבי החרמת רכבים שווי ערך לכסף שהתקבל? פעולות מסוג זה מעלות דילמות נוספות וקשיים מבצעיים אחרים. בכל פעולה כזו, מפקד אוגדת איו"ש נדרש "לתפור" חבילה מבצעית אחרת, שתאפשר החרמה מבלי לפגוע ברכוש, שמירה על חיי החיילים שבשטח וכן – שמירה על מקורות המידע וכללי המשפט ליום שאחרי. לשם כך, התחדדו ההנחיות לאורך השנים, ומה שבעשורים קודמים היה נהוג, דוגמת החרמת רכוש מטלטלין כשווה ערך (טלוויזיות וכו'), כיום לא נהוג יותר. דוגמא נוספת היא נוהג להימצאות שוטר והמנהל האזרחי בכל פשיטה על יעד מסוג זה, על מנת לשמור על ההפרדה בין חיילי צה"ל והנגיעה בכסף מבחינה ערכית.

בזירות אחרות, רחוקות יותר, האתגר המבצעי שונה במהותו. ממגע ישיר ובלתי אמצעי עם האויב, הדרג המבצעי פועל בממדים אחרים – הקינטי, סב"ר, המשפטי גרידא וכן הלאה. לדוגמא, באירועי "גן סגור", במאי 2019, חוסל חאמד חודרי, מי שנתפס כחלפן הכספים של חמאס, בפגיעה ממוקדת במכוניתו. היה זה אירוע יוצא דופן – החיסול הממוקד הראשון שבחר צה"ל לבצע מאז "צוק איתן" היה דווקא של מי שלא נחשב בכיר כ"כ בארגון, שלא נאמר בזרוע הצבאית, אך סיפק שירותי כספים רחבים לארגוני הטרור השונים ברצועה, וסייע בהעברת סכומי עתק מאיראן ומשאר העולם (לוי וזיתון, 2019; שרגאי, 2019). הפללה ותקיפתה של מטרה מסוג זה, כמובן, מהווה גם כן חידוש, מודיעיני ומבצעי כאחד, ויש לה יתרונות רבים, דוגמת יעד שתודעת ההסתתרות שלו לוקה בחסר, בניגוד לאנשי הזרוע הצבאית, למשל (יהושוע, 2019). זאת למרות שלכאורה, עבור הטייס עצמו, המבצע – פעולת החיסול זהה לחלוטין ואין בה חידוש.

<https://www.youtube.com/watch?v=M57tuXyRM5w>

לצד הדרג המבצעי הצבאי, בלוחמה הכלכלית בטרור ישנו דרג מבצעי נוסף המסתמך על עולמות הרגולציה, הבנק העולמי וכללי הסחר הבינלאומי. זהו דרג המשקף פעם נוספת את אופיה המורכב

והרשתי של המערכה הכלכלית ככלל, המהווה גם הזדמנות לצד הכחול, אם רק ישכיל לשלב זרועות, כפי שנראה בהמשך. בעולמות אלו, המהלך המבצעי הוא של ההפללה המודיעינית והגושפנקא המשפטית – לדוגמא הכרזה על ארגון כארגון טרור/תומך בטרור וככזה – הוצאתו מחוץ לחוק. באופן הזה הוצאו בעשורים החולפים ארגונים חברתיים לכאורה רבים ביו"ש שאפשרו הלבנת כספים להכשרת לבבות לטרור, בעלי עסקים ויבואנים הפועלים ברחבי העולם הגלובלי ועוד. הציפייה היא, כי על בסיס כללי הרגולציה של הבנק העולמי, והאמנה הבינלאומית לדיכוי מימון טרור שהתקבלה באו"ם והוזכרה לעיל, מרגע ההכרזה על עסקים או ארגונים כקשורים בטרור – הבנק העולמי והנגזרות שלו ימנעו מלקיים יחסים עמם, כדי לא "להכתים" עצמם. בדרג הזה נמצא פעמים רבות שיתופי פעולה בינלאומיים-מדיניים, דוגמת הקפאת הנכסים של האחים איי ע"י משרד האוצר האמריקאי בסוף 2019 - ציר שעניינו מבחינה מודיעינית החל בעזה וביו"ש, אך ההבנה והפענוח של הציר בכלים פיננסיים והסתכלות רחבה גיאוגרפית – אפשרה הפעלת כלים נוספים, בינלאומיים וכלכליים (זיתון, 2019). במדינת ישראל נמצא עיסוק בסוגיות אלו בגופים שהוזכרו זה מכבר - הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור במשרד המשפטים, בנק ישראל, חברות האשראי וכמובן - רשות המיסים והמכס, המפעילות גם את מעברי הגבול והנמלים, ועוסקות בהחרמת סחורות המשמשות לקיזוז סחורות ותוך כך – העברת כספים לארגוני טרור (בוחבוט, 2021).

אם נרחיב את היריעה ונבחן לרגע את הלוחמה הכלכלית באשר היא, לא בהכרח ככלי ללוחמה בטרור, בדרגים המבצעים במדינת ישראל ישנם, לכאורה, "אויבים" שונים המטופלים ע"י גופים שונים: המלחמה בפשע המאורגן, המתבססת על חוקי איסור הלבנת הון וחוק מאבק בארגוני פשיעה, ומתקיימת במסגרת המשרד לביטחון פנים בעיקרה, והמלחמה בהלבנת ההון, המתקיימת בין היתר בבנקים, חברות האשראי ובעולמות הסחר והיבוא, ועל בסיס גופים של משרד האוצר ומשרד המשפטים. אם נוסיף לאלו את גופי משרד הביטחון – נקבל מטריצה (תרשים 1) שהיא בעיקרה מסלולים נפרדים המסתמכים על מערבולת של חוקים, התפתחות פסיקתית ומקורות מודיעיניים. כולם מבקשים להכניע אויב דרך צינור הנשימה שלו – הכסף, אך פוטנציאל הפספוס שלנו בדרך פעולה נפרדת כזו - גדול. **כלל הכלים המבצעיים, המשמשים את הלוחמה באויבים השונים, יכולים וצריכים להיות עוד כלים בסל הכלים כנגד מימון טרור. ההזדמנויות לפתחנו, אנחנו רק נדרשים להכיר אותן.**

תרשים 1 : מטריצת משרדי הממשלה והגופים העוסקים בלוחמה כלכלית על סוגיה במדינת ישראל ב-2022

נדגים את טענתנו דווקא דרך המערכה באמל"ח ובמבצעי החרמת הנשק מערביי ישראל ביום שאחרי מבצע "שומר החומות" - מה שהיה מוכר לצה"ל מימים ימימה בגזרת יו"ש, תהליכים מבצעיים שהיו בגדר בטי"ש, פגשו את משטרת ישראל והשב"כ בהפתעה יחסית כשבמבצע "שומר החומות" הנשק, שנתפס עד אז כעניין פלילי בעקרו בקרב ערביי ישראל, פתאום הופנה כלפי גורמים ביטחוניים בהפרעות הסדר שבשטחי ישראל. **אנחנו נדרשים להבין שלאויב היחיד צבעים שונים ודרכי פעולה רבות מספור במסלולים הכלכליים. עלינו למצוא את הדרך לגשר על הדיסציפלינות, לחבר בין הארגונים בצד הכחול, כדי לאתר נקודות עיוורון ולממש את מירב ההזדמנויות שהעולם המשפטי ממשיך ומספק עבורנו.**

סוגייה זו מביאה אותנו לעסוק באלמנט השלישי שבלוחמה הכלכלית - **הסוגייה המשפטית**. בכל תהליך החרמה, מניעה או הקפאה של נכסים, ביו"ש, בעזה או באיראן, אם אל מול הפרט, עסק או מוסד פיננסי שלקחו חלק בשרשרת מימון הטרור, ואם מול גופים מדינתיים-כלכליים, ישנה ערכאה

משפטית המסכמת ומאשרת את התהליך. צה"ל, קהילת המודיעין, משרדים ממשלתיים ובנק ישראל – לא יוכלו לפעול בממד הכלכלי מבלי שילוו בייעוץ משפטי מהרגע הראשון. אין זוהי סוגייה אחרת בלבד, שניתן לפגוש בה בסופו של תהליך החרמה או מניעה כזה או אחר, כי אם נפעל באופן הזה – נאלץ להחזיר נכסים ולפצות מחבלים באחוז ניכר, ואז יתקיים האפקט ההפוך ממלחמה בטרור – מדינת ישראל תיתפס בחולשתה והרווח יהא לאויב. **לוחמה כלכלית ולוחמה משפטית שלובות זו בזו, והן מתבססות על מספר חקיקות ותשתיות עליהן נרצה לדון בהרחבה במאמר זה, אך החשובה בשלב זה היא ההבנה כי בערכאה המשפטית הכל פתוח לדיון מחודש – איכות ההפלה המודיעינית, אופן הביצוע ע"י הכח המבצעי, תקדימים משפטיים שנקבעו ועוד.**

ב. הלוחמה המשפטית - מאחורי הקלעים של הפעולה הכלכלית

בעשורים האחרונים ההיבט המשפטי הפך לחלק משמעותי ביותר בקבלת החלטות מבצעיות מכל סוג. מאחורי כמעט כל מבצע צבאי, מתקיימת מערכת משפטית שלמה, אשר בוחנת ומלווה את המהלכים באופן שוטף. קשה להכביר במילים על החשיבות הרבה לכך שחיילים וקצינים, כמו גם עמילי מכס, פקידי בנק ובעלי עסקים, יכירו ויבינו את הנדבך המשפטי, אשר מתרחש מאחורי הקלעים. זאת, על מנת ליצור מערכת מסונכרנת, שפועלת באופן אחיד. **במקרה של הלוחמה הכלכלית, אי-ידיעה או חוסר הבנה, גורמים, לא אחת, לביטול הליך החרמת כספי טרור לחלוטין ולהשבת הכספים לפעילי הטרור. סוגייה זו בלבד מחזקת את החשיבות הבין-ארגונית במערכה מסוג זה, בתוך צה"ל ומחוצה לו.**

ניתן להשוות את היחס בין החיילים והקצינים בשטח ליעוץ המשפטי, ליחסי המשטרה והפרקליטות. ברור לכל, כי שוטר מוכרח להכיר היטב את החוק ואת התהליך הפרוצדוראלי אותו יעבור התיק בפרקליטות ובבית המשפט. באופן זה יידע השוטר כיצד עליו לפעול במדויק וללא תקלות טכניות שיפגעו בהליך בשלב מאוחר יותר. כך למשל, שוטר, אשר לא מודיע לעצור על זכויותיו, עלול להביא לביטול הרשעתו של אותו חשוד, אף אם הוא אשם, רק בשל הטעות הפרוצדוראלית. לצערנו, אנו נתקלים בשגיאות דומות, אשר מתרחשות באופן קבוע בהחרמת כספי הטרור, בשל חוסר ידיעה של הכוח המבצעי-הצבאי. זוהי דוגמה נוספת, בה הפקת לקחים ולמידה בין-ארגונית תאפשר צמצום טעויות ומניעת פגמים בהליך.

לאור זאת, פרק זה יציג את החקיקה הרלוונטית למערכה הכלכלית במימון טרור לכלל הפעולות בכלל הגזרות, ואת ההתפתחות הפסיקתית על בסיסם של החוקים והתקדימים שנוצרו בשטח. מעבר להיות הפרק אינפורמטיבי בעיקרו, הוא מבקש לצייר תהליך של התפתחות והזדמנויות הנוצרות בעולם המשפטי חדשות לבקרים, למול תקדימים מבצעיים שמאפשרים התפתחות ושיח בין-ארגוני המשקף צרכים והזדמנויות, ולצידן – פתרונות.

כלים משפטיים ללוחמה בכספי טרור - חקיקה:

חוק המאבק בטרור (2016)

ב-1 בנובמבר 2016, נכנס לתוקפו חוק המאבק בטרור. מטרת החוק, "לתת בידי רשויות המדינה כלים מתאימים בתחום המשפט הפלילי והציבורי, לשם התמודדות עם איומי הטרור שבפניהם ניצבת מדינת ישראל" (חוק המאבק בטרור, תשע"ו-2016). החוק החליף מספר דברי חקיקה קיימים,² וריכוז בחקיקה אחת את מרבית הסמכויות והכלים ללוחמה בטרור: הכרזה על ארגון טרור, ובתוך כך התאחדויות בלתי מותרות הקשורות בטרור (סעיף 3 לחוק), קביעת עבירות פליליות על חברות בארגון טרור (סעיף ג'), סמכויות מעצר (סעיף 45) והחרמה (סעיף 56) ועוד.

חוק זה הינו כלי מרכזי בלוחמה הכלכלית בטרור, ומכוחו מוחרמים סכומי עתק מתאגידים ואנשים פרטיים אשר נמצאו קשורים לארגוני טרור. דוגמא לכך ניתן לראות באתר המט"ל, המציג את רשימת הארגונים והחברות שהוכרזו כבלתי חוקיים, מה שמאפשר החרמת כסף ותהליכי מניעה של מהלכים כלכליים שיבקשו לבצע.³ לדוגמא באוקטובר 2021, חתם השר גנץ על צו כזה, המוציא מחוץ לחוק שישה ארגונים שהופללו והוכחו כקשורים בארגון חז"ע (החזית העממית לשחרור פלסטין), ארגון שלקח אחריות על הפיגוע בקיץ 2019 במעין עין דני, בו נרצחה רנה שנרב ז"ל. הארגונים הללו פעלו בכסות של ארגונים חברתיים אזרחיים, דוגמת הגנת ילדים בפלסטין, פעילות

² בין היתר, חוק איסור מימון טרור, תשס"ה-2005 ופקודת מניעת טרור.

³ ראו למשל, רשימת צווי החרמה באתר המטה הלאומי ללוחמה כלכלית בטרור (מט"ל), <https://nbcft.mod.gov.il/he/PropertyPerceptions/Pages/seizures.aspx>

חקלאית וקידום נשים, וקיבלו תרומות רבות ממדינות שונות בעולם. בפועל, הוכח כי העברת הכספים אפשרה מימון של ארגון הטרור על שלל מטרותיו – החל מהכשרת לבבות וכלה בתשתית פיזית לביצוע פיגועים (כהנא ושובל, 2021; אמיר, 2021).

חוק איסור הלבנת הון (התש"ס-2000)

דבר חקיקה אשר מטרתו המרכזית כשמו – מאבק בהלבנת הון, בדגש על ארגוני פשיעה (סעיף 1 בדברי ההסבר להצעת חוק איסור הלבנת הון, התשנ"ט-1999). מכוח החוק, הוקמה הרשות להלבנת הון ומימון טרור (משרד האוצר), ומתוך שמה ניכר כי ישנה הבנה עמוקה לקשר בין הדברים. חוק זה מאשר, לצד חוק המאבק בטרור, לסייע בפעילות החרמה ומניעה בזירה הבינלאומית, וכאשר ישנו פער מודיעיני או ראייתי בין מקור הכספים ליעדם.⁴ **בניגוד לדברי חקיקה אחרים, חוק זה מאפשר הרחבה של מהלכים מבצעיים צבאיים ושיתופי פעולה ייחודיים, רב-ממדיים, בין הרשויות השונות, לצד גופים בינלאומיים וגורמי אכיפה של מדינות זרות.**

דוגמאות למהלכים המסתמכים על חוק זה, בשילוב חוקים נוספים שהוזכרו, נוכל לראות בהחרמת הסחורות בנמלי ישראל, למשל, כאשר כבר ב-2006 החרים המכס באשדוד 31 מכולות של ייבואן מחאן יונס, עזה, ע"ב הוצאתו מחוץ לחוק ע"י שר הביטחון דאז. "החרמת המכולות התאפשרה בעקבות מידע שאספו גורמי הביטחון והמטה למלחמה בסמים ובהלבנת הון ברשות המסים. מהמידע עלה שחברת פאזי אבו-עכר מחאן יונס העבירה בשנים האחרונות לגורמי חמאס והג'יהאד האיסלאמי בשטחים מאות אלפי דולרים, תוך שהיא מסווה זאת בפעילותה המסחרית" (בסוק, 2006). פעולה כזו יכולה לצאת אל הפועל רק בשל שיתוף פעולה מודיעיני איכותי בין השב"כ, אמ"ן (צה"ל), רשות המיסים, המכס והרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור.

חוק המאבק בתוכנית הגרעין של איראן (תשע"ב-2012)

חוק ממוקד, אשר נולד במטרה להפעיל לחץ וסנקציות נוספות על איראן במטרה למנוע ממנה להגשים את תוכנית הגרעין. במסגרת החוק, רשאי בית המשפט להורות על חילוט רכוש "הקשור לעבירה" (סעיף 2 בחוק), וזאת, ללא הרשעה בפלילים (סעיף 32 לחוק). יצוין, כי עד לעתירה שהוגשה בשנת 2019 (בג"ץ 3181/19), חוק המאבק בתוכנית הגרעין לא יושם, ולא הוטלו סנקציות על אף גורם מכוחו.⁵

תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945 – גזרת יהודה ושומרון

תקנות ההגנה חוקקו לראשונה על ידי המנדט הבריטי, ככלי לשמירה על הסדר ולחימה במחתרת היהודית, והן משמשות את אלוף פיקוד המרכז עד לימינו, מתוקף מנשר צה"לי שפורסם ב-7 ביוני 1967, לצורכי המשילות בגזרה ולמלחמה בטרור ובהתאם לדיני התפיסה הלוחמתית (Belligerent Occupation).⁶ תקנות אלו מהוות הבסיס המשפטי להריסת בתים (תקנה 119), החזקת גופות (תקנה 133) ולהחרמת רכוש (בין היתר תקנות 84 ו-120), ואף מאפשרות להכריז חבר בני אדם כהתאחדות בלתי חוקית.

יש לתת את הדעת, כי תקנות ההגנה הינן כלי יעיל ללוחמה בטרור, אולם יש שיגידו שגם דרקוני, ולכן אינן עומדות בחלל ריק. לצד תקנות ההגנה, בית המשפט העליון קבע כי יש להחיל את כללי המשפט המנהלי הישראלי, לרבות חובת הסבירות והמידתיות (בג"ץ 2056/04, עמ' 827). על כן, בכל פעולת החרמה, לצד שיקולי הראיות, יש לבחון את העמידה בדרישות המשפט המנהלי, את תקינות ההליך, סבירותו ומדתיותו. תקנות ההגנה חלות ביו"ש בלבד, ואינן מסייעות בלוחמה למול ארגוני טרור בזירות אחרות.⁷

⁴ להרחבה, ראו: עמ' 228, אלכס אברבונד "המאבק במימון הטרור בישראל – היבטיים משפטיים", משפט וצבא 17 (תשס"ד). עמ' 183.

⁵ העתירה הוגשה ע"י פרופ' אביעד הכהן והכותב של חיבור זה.

⁶ מנשר בדבר נטילת סדרי השלטון והמשפט (מנשר מספר 1), התשכ"ז-1967; מנשר בדבר סדרי שלטון ומשפט (אזור הגדה המערבית) (מנשר מס' 2), תשכ"ז-1967; בג"ץ 7015/02 כיפאח מחמד אחמד עגורי נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, נו(6) 352 (2002).

⁷ מאז תוכנית ההתנתקות המצב המשפטי בעזה מעט מורכב יותר מאשר ביהודה ושומרון, וקצרה היריעה להרחיב במאמר זה.

התפתחות פסיקתית – עוצמתו של הניסיון המודיעיני והמבצעי, בעיקר ביהודה ושומרון, להתפתחות המערכה הכלכלית ככלל:

לצד החוקים שתוארו לעיל, פסק דין הינו מקור סמכות ומורה דרך משמעותי לייעוץ המשפטי. בבואו לבחון את חוקיות ההחרמה הוא מנתח את מקור הסמכות החוקי לפעולה, מאזן את ביצוע הפעולה עם שיקולים מנהליים, ומורה על בחינת הראיות ועוצמתם. **במושגים מבצעיים – פסקי הדין הם החיכוך המבצעי שמביא לכשירות ברמה גבוהה ומדויקת יותר ומהם אנחנו למדים על חשיבות הניסיון שנצבר בגזרת יו"ש עבור כלל זירות הפעולה במערכה הכלכלית בישראל.** להלן דוגמאות מההתפתחות הפסיקתית המלוות את העשייה בכלל הגופים כיום:

"זה כסף שהרווחתי ביושר ואינו קשור בטרור" – בג"ץ 10244/06 חברת אלעג'ולי לחלפנות ובג"ץ 3233/07 טלאל שרים

פעמים רבות, כחלק מתהליכי החרמת כספים, אם אלו מבוצעים באישון לילה בביתו של מוטב כספים של חמאס, במעברי הגבול ע"י רשות המיסים או בהליך של הקפאת נכסים ודרך הבנקים, טענת העותר תהא שהכסף שהוחרם אינו כסף הקשור בטרור, כי אם שכר על עבודתו הלגיטימית. בניגוד לאמל"ח, אופיו של הכסף, שקל להסביר בדרכים לגיטימיות, הופך את תפיסתו למורכבת פי כמה. בג"ץ אלעג'ולי, משנת 2011, עשור מתחילת העיסוק בלוחמה הכלכלית בטרור בעולם ובישראל בפרט, עסק במשרד החלפנות, אשר בין עיסוקיו הכשרים לכאורה, סייע בהעברת כספי טרור. העותרים טענו כי הכספים שנתפסו אינם כספי חמאס, אלא רכוש פרטי – לפחות בחלקו. בית המשפט קבע את **"הלכת העירוב"**, על פיה כאשר נעשה עירוב בין כספים "מלוכלכים" לכספים "נקיים", כך שלא ניתן להבחין ביניהם, "יהיו הכספים כולם כספים הניתנים לחילוט" (שם, עמ' 8).⁸

יתרה מכך, בבג"ץ 3233/07, טלאל שרים, על אף שהעותר אף ידע להצביע על מקור הכסף ועל כך שהכסף הלגיטימי באופן ספציפי - **בית המשפט קבע כי ניתן לקחת כספים "יהא מקורם אשר יהא"** (שם, עמ' 3), **עד לגובה הסכום הכולל שקיבל העותר מארגון הטרור.** פסיקות אלו אפשרו לבצע מהלכי החרמה ששנים בודדות קודם לכן – לא התאפשרו (גרינברג, יששכרוף והראל, 2006). הפסיקות המוצגות לעיל העבירו את הפוקוס מ"תפיסה בזמן אמת", סוגיה מורכבת מודיעינית ומבצעית לכשעצמה, לצורך בהפללה מודיעינית איכותית ומערכתית של סכומי כספי הטרור הניתנים לחילוט. **הבנה של הלכת העירוב בשלב המודיעיני-מחקרי, כמו גם בשלב המבצעי של ההחרמה – מאפשרים לגורמים הצבאיים והביטחוניים להבין טוב יותר את מרחב הפעולה, לזהות אחרת חומרים מודיעיניים המגיעים לידם ולפעול באופן מיטבי בשטח, יהא "השטח" אשר יהא.**

כסף שווה לרכוש? בג"ץ 2959/17 נאפו אלשוואמרה

פעמים רבות, במיוחד באיו"ש, לא נמצא כסף מזומן בזירה. לא לחינם תחת הביטוי "לוחמה כלכלית" נמצא עיסוק נרחב בנכסים ופעולות מגוונות המשפיעות על היכולת לבצע פעילות כלכלית (ע"ע הסנקציות האמריקאיות על רוסיה בימינו).

בג"ץ 2959/17 נאפו אלשוואמרה, משנת 2017, עוסק בשאלה האם ניתן להחרים **רכוש ששווה לכסף** אותו קיבל פעיל הטרור מארגון הטרור. במקרה זה, תפסו כוחות הבטחון את רכבו של העותר, כתחליף לכספים שקיבל. בית המשפט קבע כי בסמכות אלוף פיקוד המרכז, המושל הצבאי, להורות על החרמת רכוש, כשווה ערך לכספים שקיבל. עם זאת, יש להפעיל את הסמכות בכפוף לשיקולי סבירות ומידתיות.

פסק דין זה מחדד פעם נוספת כי הליך ההחרמה אינו כפוף לדיני הראיות הפליליים ורף ההוכחה החל במשפט הפלילי. מדובר בהליך מנהלי, אשר רשאי להתבסס על תשתית ראייתית סבירה וחסייה, וזה משנה את חוקי המשחק עבור ההפללה המודיעינית. עולה השאלה, מה לגבי החרמות מסוג זה בנמלי הארץ, שלא בתחומי איו"ש? **עמ"מ 1851/18 שר הביטחון נ' דיסקל 1971 בע"מ**, אשר עסק ברכוש שבאמצעותו "הועבר או הוסתר" רכוש של ארגון טרור, קבעו שופטי העליון כי סמכותו של שר הבטחון, מכוח חוק המאבק בטרור, מאפשרת לשר להחרים הן את הרכוש הקשור לטרור, והן את הרכוש האזרחי אשר סייע בהסתרת הרכוש האסור. פסיקה מסוג זה אפשרה החרמת רכוש בסדרי גודל משמעותיים יותר מאלו המתבצעים ביו"ש באופן יומיומי, ומתוך כך – פגיעה משמעותית יותר בארגון הטרור שמאחורי העסקה.

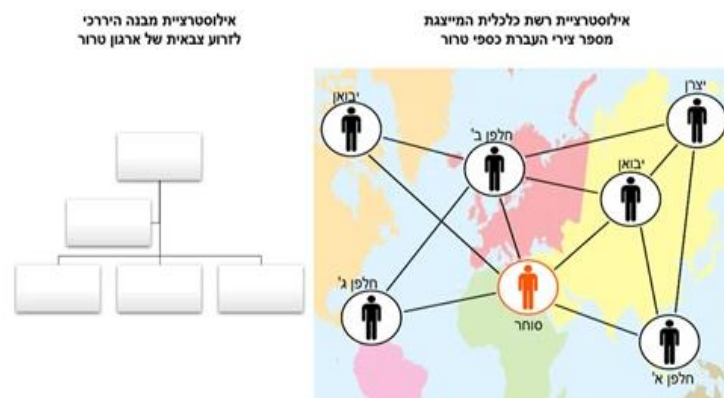
⁸ ובלבד שהסכום המחולט כולו אינו עולה על הסכום לגביו נקבע כי בוצעו פעולות להלבנתו.

תמונה 1: תפיסת מכולות, נמל אשדוד

ג. לכסף אין זירה גיאוגרפית - על אופיה של המערכה הכלכלית נגד הטרור ביחס לאויב הצבאי ומה צה"ל צריך ללמוד מכל זה?

לאורך מאמרנו ביקשנו לשקף ולדייק את הפערים, או אולי ההזדמנויות, הבין-ארגוניות שבבסיסה של ניהול מערכה כלכלית אפקטיבית במימון הטרור. לצד אלו, ההבנה כי לכסף אין זירה גיאוגרפית מוגדרת, בדומה לארגון צבאי היררכי, נמצאת בליבה של ההבנה המקצועית בדרכי הפעולה ואופיה של רשת פיננסית, תהליכי רגולציה וכן הלאה. ניכר כי הדיסציפלינה הכלכלית והמשפטית במדינת ישראל מכירה ברוחב היריעה וסיפקה לעצמה לאורך השנים גשרים לפעול, דוגמת האמנה לדיכוי מימון טרור (החלטה 54/109, א"מ 1999). אך בצה"ל, לעומת זאת, ישנו פער ארגוני לפעולה מיטבית. מקרה הבוחן של איו"ש לאורך 20 שנים של מערכה כלכלית מעצים את תהליכי הלמידה הנדרשים בשלושת הרגליים – המודיעינית, המבצעית והמשפטית, עבור כלל זירות העניין והגופים העוסקים במלאכה. באופן ישיר יותר עבור צה"ל, ומתוך הבנת המבנה הארגוני בחלוקה לפיקודים מרחביים ואגפים מקצועיים נפרדים, שלכולם חלק בדבר (הפרקליטות הצבאית, מפקדת זרוע היבשה, חיל האוויר ואגף המודיעין), אנחנו מבקשים להדגיש את שינוי התפיסה העקרוני הנדרש מצה"ל כדי להיות אפקטיבי ורלוונטי עבור המערכה הכלכלית.

תרשים 2: אילוסטרציה ההבדל בין מבנה של אויב צבאי/מדיני לאתגר הכלכלי, להמחשת משמעות הפגיעה ביעד בודד

הבנה מודיעינית רחבה של צירי העבודה של חלפנים, החוקים המגבילים אותם, התשתית עליה הם מסתמכים ורשויות המטבע אליהן הם מחוייבים – תביא בהכרח להבנה שחיסול חלפן אחד, דוגמת חאמד חודרי ב-2019, אינו שווה ערך לחיסול מוחמד ג'עברי, מפקד הזרוע הצבאית של חמאס, בפתיחתו של מבצע "עמוד ענן" ב-2012, או חיסול עבו אל-עטא, מפקד החטיבה הצפונית בג'יהאד האיסלאמי בעזה ב-2019. לא נטען, חלילה, שאין ערך לחיסול מסוג זה, והאמת היא שעם מותו של חודרי חמאס נדרש לאושש את צירי העברת הכספים שלו במשך זמן מה, אבל חשוב להבין את מורכבות רשת החלפנים וצירי העברות הכספים, ואת הפריסה המאוד רחבה שלה ברחבי העולם הגלובלי, כדי להבין שפגיעה אמיתית בארגון תבוא לידי ביטוי בפגיעה במספר חוליות ברשת בו-זמנית, ולא בהסתכלות היררכית על הכסף כמתנהל כמו ארגון צבאי.

חשיפה של רשתות כאלו תמיד תדרוש עבודה בין-ארגונית ורב-זירתית, בתוך צה"ל ומחוצה לו יחד. הכסף שמגיע לפעיל ביו"ש עבר, כנראה, דרך עזה או ירדן, ואולי הגיע במקור ממשמרות המהפכה באיראן או אפילו מארגון פסאודו-חברתי שמרכזו באירופה. בדרך, כדי להתמימו, או נכון יותר – להלבינו, סיכוי סביר שעבר במדינות נוספות בעולם ודרך סוחרים ועסקים לגיטימיים, לכאורה, ופה ישחק תפקיד משפטי מידת מודעותם של המיוחסים לפעולה. במקרים כאלו צה"ל נדרש למקורות הידע והכלים המבצעיים שברשות הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, רשות המיסים והמכס, הבנק העולמי וכן הלאה. גם את שלב ההחרמה יתכן ולא יוכל צה"ל עצמו לבצע, כי אם זו תתרחש בנמלי ישראל – תהא זו רשות המיסים או בכלל משטרת ישראל, שיפעלו אל מול היעד. אך לצה"ל היכולת יוצאת הדופן לחבר את כל אלו יחד סביב שולחן אחד, לספק מחקר והפלה איכותיים פי כמה – ולפעול במערכה הכלכלית למיגור הטרור.

התרבות הארגונית הצה"לית מהווה, במקרה הזה, פער – כיום, משיחשף הקמ"ן הלבנוני לחומר גולמי רלוונטי בגזרתו, הוא יפנה לגורמים המוכרים לו – עולמות הסב"ר ב-8200 או במקרה הטוב יותר – ארגוני המודיעין מחוץ לצה"ל. הקמ"ן הלבנוני, כמו גם הקמ"ן האיראני, לא יפנו לחבריהם העוסקים בעזה או איו"ש, לבחינת פעולה רב-זירתית אפקטיבית, וגם לא לגורמי הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, או אפילו למט"ל במשרד הביטחון, להמשך גיבוש מענה מבצעי מיטבי. הקמ"ן הכלכלי יוגדר כזירתי ויספק מענה למול ארגון טרור ספציפי, לרוב באופן עיוור וללא בחינה מערכתית-אסטרטגית, רב-דיסציפלינרית ורב-זירתית של הצירים וההזדמנויות. **צה"ל עדיין חושב במונחים של אויב צבאי, גזרתי, שנמצא באחריותו הבלעדית ורק בכוחו לעצור אותו, ובכך נדרשת קפיצת מדרגה אקספוזיציונלית בבניין הכח הצה"לי למערכה כלכלית אפקטיבית בטרור. כיצד ניתן לבצע את זה? ראשית בהחלטה מודעת והסרת חסמים, בהמשך – בהתארגנות פיזית של ממש.**

רשימת מקורות:

- אברבך אלכס (2003), "המאבק במימון הטרור בישראל – היבטים משפטיים". **משפט וצבא** 17.
- אמיר נועם (2021), "השב"כ: כספים ממדינות אירופה זרמו לפעילות טרור". **מקור ראשון**, 10.05.21.
- בוחבוט אמיר (2021). "באמצעות סחר בסוכר: אמ"ן חשף מערך העברת כספים לחמאס". **וואלה! חדשות**, 01.07.21.
- בג"ץ 2056/04, מועצת הכפר בית סוריק ואח' נ' ממשלת ישראל, נח(5) 807 (2004). עמ' 827, פסקה 24.
- בג"ץ 3233/07, טלאל שרים נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (נבו) 18.03.2008.
- בג"ץ 10244/06, חברת אלעג'ולי לחלפנות נ' שר הביטחון (נבו) 09.02.2011.
- בג"ץ 2959/17, נאפו אלשוואמרה נ' מדינת ישראל (נבו) 20.11.2017.
- בג"ץ 3181/19, הקליניקות המשפטיות, המרכז האקדמי "שערי מדע ומשפט" נ' מדינת ישראל, החשב הכללי באוצר (נבו) 08.12.2019.
- בסק מוטי (2006). "המכס החרים 31 מכולות באשדוד: היבואן מסייע לחמאס ולג'יהאד". **הארץ**, 19.02.06.
- גרינברג מיכל, יששכרופ אבי, הראל עמוס (2006). "כוחות הביטחון החרומו כספי חלפנים בגדה". **הארץ**, 21.09.2006 (עודכן ב-31.08.2011).
- זיתון יואב (2019). "מטהרן לעזה דרך ניו יורק: שלושה חלפני כספים של חמאס על המוקד". **Ynet**, 22.10.19.
- יהושע יוסי (2019). "מט"ח ירי". **ידיעות אחרונות**, 11.07.19.
- כהנא אריאל ושובל לילך (2021). "השר גנץ הכריז: שישה גופים השייכים ל"חזית העממית" – ארגוני טרור". **ישראל היום**, 22.10.22.
- לוי אליאור (2022). "מסמכים מ"חומת מגן" מוכיחים: כך תמכה הרשות הפלסטינית בפיגועים ובמחבלים". **Ynet**, 16.04.22.
- לוי אליאור וזיתון יואב (2019). "תיעוד: צה"ל חיסל מהאוויר אחראי על העברת כסף מאיראן לעזה". **Ynet**, 05.05.19.
- שרגאי נדב (2019). "החשבון עם איש הכספים של חמאס נסגר". **ישראל היום**, 05.05.19.
- עמ"מ 1851/18, שר הביטחון נ' דיסקל 1971 בע"מ (נבו) 29.01.2019.
- Drescher Seymour (1987). *Capitalism and Antislavery: British Mobilization in Comparative Perspective*. New York: Oxford University Press.